

Heidegger, pelastaja?

Steiner, George: Heidegger. Enää vain Jumala voi meidät pelastaa. Martin Heideggerin Spiegel-haastattelu. Suom. ja jälkisanat Tere Vadån. Gaudeamus, Tampere 1997

Kymmenen vuotta sitten lainasin kirjastosta Martin Heideggerin *Zein und Zeit* -teoksen. Kirjastonhoitaja kysyi, miten saatoin lukea kirjaa? Ymmärrätkö siitä jotain? Hän sanoi, ettei hän ymmärrä siitä mitään ja hän sattuu sentään puhumaan ja lukemaan saksaa äidinkielenään. Keväällä 1997 sain luettavakseni Reijo Kupiaisen suomentaman *Sein und Zeit* -teoksen oikovedoksia. En tiedä, ymmärsinkö niistä yhtään enempää kuin alkuperäisteksteistä. Ei siksi, että käännös olisi ollut huono. Päinvastoin. Kupiaisen piakkoin ilmestyvä käännös on hyvin kunnioitustaherättävä. Teksti on niin sujuvaa ja selkeää kuin kohde antaa myöten. Mieleni ei vain ollut kovin vastaanottavainen. Lukemiseni on vieläkin kesken.

Saadessani Georg Steinerin Heidegger-kirjan luin jostain syystä otsikon lauseen "Enää vain Jumala voi meidät pelastaa" väärin. Mielessäni se kääntyi lauseeksi "Jumalakaan ei voi meitä enää pelastaa". Kyseessä on Spiegel-lehden haastattelun otsikoksi nostettu väite. Haastattelu julkaistiin 1976. Ehkä väite on vanhentunut. Jospa Jumala on kyllästynyt tehtävänsä. Ja miltä Jumala meidät pelastaisi? Itseltämme? Ehkä riittäisi pelkästään armahdus tai vapahdus.

Martin Heideggeria (1889-1976) pidetään vaikeaselkoisimmista filosofiista vaikeaselkoisimpana. Itselleni Heideggerin lukeminen helpottui, kun tutustuin käsitteeseen luova väärinymmärtäminen. Jokainen meistä ymmärtää lukemansa omalla tavallaan. Heideggerin lukeminen on filosofinen mustetahrasteesti: luet tekstin ja se tuo mieleesi erilaisia kokemuksia, muistumia, tiedollisia rakenteita ja yksityiskohtia. Niistä rakennat itsellesi ymmärrettävän kokonaisuuden. Ketä kiinnostaa se, muistuttaako ymmärryksesi alkuperäistä? Hyvässä tapauksessa luot jotain uutta, kaunista, vaikuttavaa ja totuudellista.

Näin on tehnyt myös kirjan kirjoittaja, Cambridgen yliopiston kirjallisuuden professorina toimiva George Steiner (s.1929). Hän on kirjoittanut yleistajuisen johdatuksen Martin Heideggerin fenomenologisesta filosofiaasta. Steinerin kirja on kuitenkin vähemmän virikkeitä antava "mustetahra" kuin Heideggerin alkuperäiset tekstit.

Steiner on siistinyt reunoja, muodostanut tahrasta tunnistettavan kuvan. Ei kuitenkaan näköistä, vaan retusoidun. Itselleni Heidegger ei esimerkiksi ole ensisijaisesti fenomenologi, vaan ennen kaikkea fundamentaaliontologinen ajattelija. Ja Heideggerin myötä käy niin kuin usein käy. Kun mennään ytimeen, tullaan pimeään, hämääseen, jännittävään ja joskus masentavaan. Heidegger ja hänen lukijansa on etsijä, ei niinkään löytäjä. Eeva-Liisa Manner pelkistää koke-

muksen heideggerilaisittain ru-nossaan *Kromaattiset tasot* (katkelma):

Ketä poltti unelma totuudesta, sen vei tieto harhaan.
Ketä poltti unelma kauneudesta, sen vei rakkaus harhaan.
Ketä poltti unelma vapaudesta, näki itsensä pirstoina käyristä peileistä.

Ehkä siinä oli häive totuutta, kauneuttakin ehkä, mutta vapaus oli aina jotakin muuta.

Sillä ihminen on relatiivinen olento: eräs sopimus. Minä olen kadottanut kaikki suhteeni, kaiken sopimusluonteisuuden, astunut ulos itsestäni, itseni lihasta (*spirit of the snail*: pieniä taloja ja hyvin herkkää ja ärtyvää, äärimmäisen tunteellista lihaa) ja tullut Ei-minnekään. Tyhjä ei ole vain minun osani, minä itse olen tyhjän osa.

Mutta tämä ei ole tärkeitä. En ota vakavasti itseäni, otan vakavasti

Tyhjän. Se on subjekti. Minä olen verbi: itse alati vaikka hitaasti muuttuvana kaiverran lauseitani Tyhjän varjostinta vasten, Tyhjän sydämen tyhjään lihaan, heideggerilaisen ydintyhjän, jonka opastin on *das Schaudern*.

Georg Steiner ottaa kriittistä etäisyyttä Heideggeriin. Kirjaa lukiessa saa vaikutelman lukijasta, joka ymmärtää kohdettaan, mutta ei uppoa siihen.

Steiner selvittää, analysoi ja kirjoittaa auki saksalaista filosofiaa angloamerikkalaiseen tyyliin. Jos Heideggerin ymmärtäminen edellyttää lukemista yöllä, uppoamista hämääseen, Steiner soveltuu päiväopiskelijalle. Kirkkaassa valossa varjoja ei ole. Hienoimmat sävyt häviävät. Mutta jos hyvin käy, tutustumalla sokkeloihin päivänvalossa voi hämärän tullen kulkea seikkailijana samoja reittejä uudestaan

kolhimatta itseään pahasti.

Kirja koostuu laajasta johdannosta (Heidegger vuonna 1992) ja tekstistä. Tämän jälkeen Steiner käy I luvussa selvittämään Heideggerin filosofian joitain peruskäsitteitä, II luvussa hän tarkastelee olemisen ja ajan ongelmaa ja lopulta paneutuu Heideggerin vaikutukseen. Teoksessa on elämäkerrallinen liite sekä mainittu Spiegel-

haastattelun suomennos. Suomentaja Tere Vadán on lisäksi kirjoittanut teoksen jälkisanat. Sekä suomennos että Steinerin teksti on selkeää. Kirja on hyvin suositeltava, vaikka lukijalle jää edelleen itselleen ratkaistavaksi: mikä on olemisen mieli ja miksi siitä pitäisi kirjoittaa.

Pekka Kalli